

КАКО ДО АДМИНИСТРАТИВНА ПРАВДА?

ПРАШАЊА И ОДГОВОРИ
ЗА ТЕКОТ НА РАЗЛИЧНИ
АДМИНИСТРАТИВНИ ПОСТАПКИ
БАРАЊА, ЖАЛБИ И ТУЖБИ ОД ГРАЃАНИТЕ
ВО ОДНОС НА АДМИНИСТРАЦИЈАТА

КАКО ДО АДМИНИСТРАТИВНА ПРАВДА?

**ПРАШАЊА И ОДГОВОРИ
ЗА ТЕКОТ НА РАЗЛИЧНИ
АДМИНИСТРАТИВНИ ПОСТАПКИ
БАРАЊА, ЖАЛБИ И ТУЖБИ ОД ГРАЃАНИТЕ
ВО ОДНОС НА АДМИНИСТРАЦИЈАТА**

КАКО ДО АДМИНИСТРАТИВНА ПРАВДА?

ПРАШАЊА И ОДГОВОРИ ЗА ТЕКОТ НА РАЗЛИЧНИ АДМИНИСТРАТИВНИ ПОСТАПКИ БАРАЊА, ЖАЛБИ И ТУЖБИ ОД ГРАЃАНИТЕ ВО ОДНОС НА АДМИНИСТРАЦИЈАТА

Издавач: Центар за управување со промени

За издавачот: Неда Малеска Сачмароска, Центар за управување со промени

Автор: Тереза Лазовска

Уредник: Гордана Стефковска – Вељановска

Лектура: АД ВЕРБУМ

Дизајн и печатење: Бригада дизајн

Тираж: 300 примероци (Бесплатен/некомерцијален тираж)

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

35.077.2/.3(497.7)(036)

ЛАЗОВСКА, Тереза Како до административна правда?: прашања и одговори за текот на различни административни постапки : барања, жалби и тужби од граѓаните во однос на администрацијата/ [Тереза Лазовска]. - Скопје: Центар за управување со промени, 2017. - 30 стр.: илустр. ; 24 см Публикацијата е во рамките на проектот: "Следење административна правда"

ISBN 978-608-4818-09-0

а) Јавна администрација - Управни постапки - Македонија - Водичи

б) Јавна администрација - Тужби - Македонија - Водичи в) Административни постапки

COBISS.MK-ID 103011850

British Embassy
Skopje

Проектот е поддржан преку Британската амбасада Скопје

Подготовката на овој материјал беше овозможена со поддршка од Британска амбасада Скопје, во рамките на проектот „Следење административна правда“. Мислењата и ставовите наведени во овој материјал не ги одразуваат секогаш мислењата и ставовите на Британската амбасада.

ШТО Е АДМИНИСТРАТИВНА ПОСТАПКА?

Во текот на својот живот, секој граѓанин повеќепати е странка во постапка во која како една страна се јавува државата, општината или некое правно или физичко лице кое врши јавни овластувања (администрација или јавен орган). Таа постапка се нарекува управна (административна) постапка.

Правилата на управната постапка се применуваат секогаш кога администрацијата одлучува по конкретно барање за остварување одредено законско право од страна на граѓаните. Таа се применува и тогаш кога администрацијата самата, без граѓанинот тоа да го бара, носи одлуки со кои наметнува определени обврски за граѓаните.

ШТО Е АДМИНИСТРАТИВНА ПРАВДА?

Можноста граѓаните на брз и ефективен начин да ги остварат или заштитат своите права пред администрацијата се нарекува административна правда. Со други зборови, административната правда претставува систем на правила кој гарантира донесување законити одлуки од страна на администрацијата, во разумен рок.

Токму правилата на управната или административна постапка, по кои е должна да постапува администрацијата, се воспоставуваат со цел да обезбедат правна сигурност во процесите на донесување одлуки, но и да обезбедат доволен степен на правна заштита на граѓаните против одлуките со кои се одлучува за нивните права и обврски.

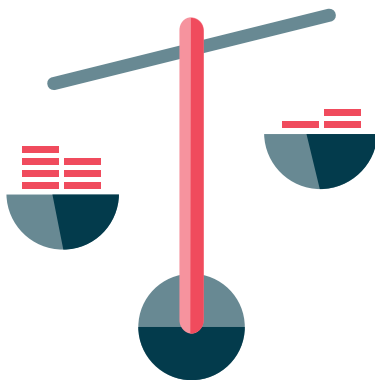
Покрај тоа, правната заштита на граѓаните се зајакнува и со постоење на други надворешни механизми за контрола на одлуките на администрацијата како, на пример, управно-судската контрола или заштитата што ја дава Народниот правобранител.

Меѓутоа, колку и да е совршен системот на правилата преку кои треба да се обезбеди административната правда (а, не е) сепак, потребно е и континуирано развивање на свеста на граѓаните, со цел запознавање со правата кои ги имаат. Само свесни и информирани граѓани нема да молчат кога правата им се повредени.

КАКО ДО АДМИНИСТРАТИВНА ПРАВДА?

КАКВИ АДМИНИСТРАТИВНИ ПОСТАПКИ ИМА?

Тука се вбројуваат голем број постапки, од наједноставни, како што е постапката за издавање лични документи (лична карта, патна исправа и сл.) до посложени постапки, како што се, на пример, постапката за денационализација, постапката за издавање одобрение за градење или, во последно време, актуелната постапка за приватизација на градежно земјиште и сл. Со други зборови, со одлуките кои се носат во управната постапка се засега во сите сегменти од секојдневниот живот на граѓаните, како што се образованието, здравствената заштита, социјалната заштита, пензиското и инвалидското осигурување, оданочувањето, издавањето разни одобренија и дозволи, личните документи и сл.

Со оглед на тоа што администрацијата одлучува за мноштво прашања кои го засегаат секојдневното живеење, од особена важност е администрацијата да биде квалитетна, ефикасна и одговорна. Исто така, особено важно е граѓаните да имаат можност да ги оспорат донесените конкретни одлуки пред повисок орган, со цел нивна заштита од незаконитото постапување на администрацијата.

КАКВИ ИНФОРМАЦИИ НУДИ ОВАА БРОШУРА?

Во оваа брошура се понудени општи информации наменети за граѓаните, и тие се однесуваат на текот на управните постапки, со посебен акцент на правото на жалба и правото на тужба.

Во текстот ќе бидат дадени и основни информации за трошоците за управната постапка како особено важни за остварување на еден од основните принципи на административната правда, а тоа е – пристапот до правдата. На крајот, ќе бидат дадени и општи информации за Државниот управен инспекторат и Народниот правобранител како значајни механизми за заштита на правата на граѓаните во односите со администрацијата.

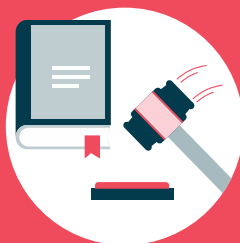
1. ТЕК НА УПРАВНИТЕ ПОСТАПКИ

КАКО ДО АДМИНИСТРАТИВНА ПРАВДА?

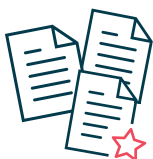
ШТО Е УПРАВНА ПОСТАПКА?

Управната постапка претставува збир процесни правила по кои администрацијата е должна да постапува. Овие правила ги обврзуваат јавните органи да постапуваат на одреден начин, но и во рамки на точно утврдените рокови.

КАКВИ ВИДОВИ УПРАВНИ ПОСТАПКИ ПОСТОЈАТ?

Постојат два вида управни постапки:

општа управна постапка: задолжителна за целата администрација.

посебна управна постапка: важи само за конкретна област, се применува само од страна на еден конкретен јавен орган и со неа може да бидат предвидени други правила, различни од правилата на општата управна постапка.

Пример:

даночна постапка, царинска постапка, инспекциска постапка итн.

КАКО СЕ ПОКРЕНУВА УПРАВНАТА ПОСТАПКА?

Управната постапка се покренува:

- на барање на граѓанинот (постапката може да се покрене и на барање на правно лице или на барање на други странки, но во овој текст под странка се подразбира граѓанинот).
- по службена должност, од самиот надлежен јавен орган.

Пример:

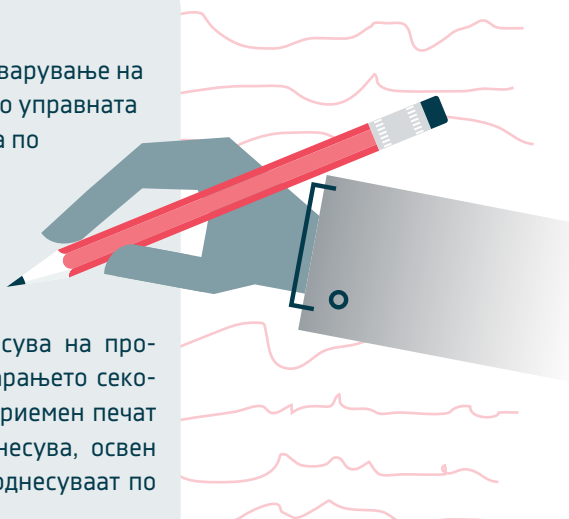
првото решение со кое се утврдува висината на данокот на имот, за еден даночен обврзник, општината го носи врз основа на поднесена даночна пријава од страна на даночниот обврзник, а сите наредни решенија се носат по службена должност.

БАРАЊЕ

Секогаш кога станува збор за остварување на конкретно право на граѓанинот во управната постапка, постапката се поведува по негово барање.

Од моментот на поднесувањето на барањето, почнуваат да течат сите рокови во постапката.

Барањето вообичаено се поднесува на пропишан образец, а приемот на барањето секогаш треба да биде потврден со приемен печат на јавниот орган до кој се поднесува, освен во случаите кога барањата се поднесуваат по електронски пат.

ДОКУМЕНТАЦИЈА (ДОКАЗИ)

Вообичаено, кон барањето граѓанинот приложува одредени документи како доказ дека ги исполнува условите за правото чие остварување го бара.

КОИ ДОКУМЕНТИ СУМ ДОЛЖЕН ДА ГИ ПОДНЕСАМ?

Граѓанинот во управната постапка е должен да ги поднесе само оние документи/ докази кои се од лична природа, односно докази кои државата не ги поседува во својата евиденција.

Пример:

лекарски уверенија, дипломи, градежни елаборати, договори за купопродажба, договори за закуп и слично.

КОИ ДОКУМЕНТИ НЕ СУМ ДОЛЖЕН ДА ГИ ПОДНЕСАМ?

Граѓанинот не е должен да поднесува докази за податоци за кои државните органи водат службени евиденции, како што се уверение за државјанство, односно разни уверенија, изводи, лиценци, дозволи и слично.

Важно:

за разлика од други постапки, во постапката за социјална помош граѓанинот не сноси никакви трошоци за прибавување на документите.

КАКО ДО АДМИНИСТРАТИВНА ПРАВДА?

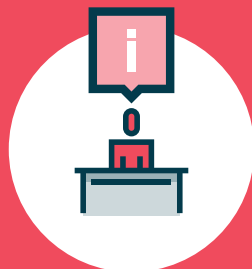
Пример:

во постапката за остварување на правото на социјална парична помош, граѓанинот со себе треба да носи само лична карта и да поднесе барање до Центарот за социјални работи, во местото каде живее. Сите документи што се потребни за водење на постапката Центарот ќе ги прибави сам, по службена должност (докази од Управата за јавни приходи, Управата за водење на матичните книги, Агенцијата за катастар на недвижности, Агенцијата за вработување, Фондот за пензиско и инвалидско осигурување, или од Министерството за внатрешни работи).

ШТО Е Т.Н. ЕДНОШАЛТЕРСКИ СИСТЕМ?

Доказите за кои државните органи водат службени евиденции граѓанинот може, но не мора, да ги поднесе. Ако граѓанинот побара, овие докази органот ќе ги прибави сам по службена должност.

Сите трошоци за прибавување на овие докази повторно ќе ги плати самиот граѓанин, но место да оди од шалтер на шалтер, тоа ќе го направи пред органот каде го поднесува барањето. Ова е т.н. едношалтерски систем.

КАКО ДА ЗНАМ КОИ ДОКУМЕНТИ СУМ ДОЛЖЕН ДА ГИ ПОДНЕСАМ?

Вообичаено, во самиот образец за поднесување на барањето за остварување на правото е наведено кои документи сте должни да ги поднесете, а кои документи се прибавуваат по службена должност.

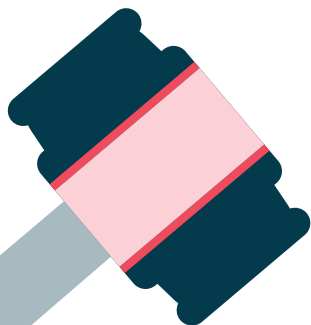
КОЈ МИ ГАРАНТИРА ДЕКА МОИТЕ ДОКУМЕНТИ НЕМА ДА БИДАТ ИЗГУБЕНИ?

Доколку во прилог на барањето поднесувате некаква документација, важно е да си обезбедите доказ за тоа кои документи ги приложувате. Ова е особено важно за да се заштитите од можноста за губење на документација, што не е ретка појава во работата на администрацијата.

Некогаш некомплетната документација може да биде основна причина за одбивање на барањето, па поседувањето доказ дека документот бил приложен кон барањето може да биде клучно за заштитата на вашето право во жалбена или судска постапка.

Пример:

во конкурсите за доделување стипендии на ученици и студенти секогаш е наведено дека некомплетните пријави нема да бидат предмет на натамошно разгледување, поради што многу е важно ученикот или студентот да внимава документацијата да му биде комплетна, но и да има доказ за приложената документација. Вообичаено пријавата се поднесува на пропишан образец каде се наведени документите кои треба да бидат доставени во прилог, меѓутоа ретко кој внимава образецот да биде уредно пополнет – да бидат заокружени документите што се приложуваат, тоа да биде потврдено со потпис на службеното лице и образецот да биде заверен со печат на Министерството за образование и наука.

ОДЛУКА ПО БАРАЊЕТО

За секое поднесено барање, администрацијата е должна *писмено да одлучи*, односно е должна писмено да го реши предметот. Решението мора да се достави на граѓанинот.

Администрацијата, односно јавниот орган кој одлучува по барањето на граѓанинот се нарекува *првостепен орган*.

ВО КОЈ РОК ТРЕБА ДА СЕ ОДЛУЧИ ПО БАРАЊЕТО?

Администрацијата треба да одлучи во најкраток можен рок.

Во секој случај, *максималниот рок е 30 дена* од денот кога граѓанинот го поднел барањето со сите докази кои бил должен да ги поднесе. Со закон може да биде пропишан и друг рок, но најчесто рокот се движи *меѓу 15 и 30 дена*, во зависност од сложеноста на постапките.

Во посложените постапки *рокот може да биде продолжен и за дополнителни 30 дена*, но само ако тоа не е забрането со закон. Во секој случај, рокот не може да биде продолжен доколку граѓанинот не е известен за продолжувањето.

КАКО ДО АДМИНИСТРАТИВНА ПРАВДА?

КОГА ПОЧНУВА ДА ТЕЧЕ РОКОТ?

Рокот почнува да тече од моментот кога барањето е компетирано со сите докази.

ДАЛИ РОКОВИТЕ СЕ ЗАДОЛЖИТЕЛНИ ЗА АДМИНИСТРАЦИЈАТА?

Роковите за постапување се *задолжителни* и не зависат од волјата на администрацијата. За секое непочитување на роковите, *службеникот одговара дисциплински и прекршочно* и затоа е важно граѓаните да алармираат пред надлежните органи секогаш кога има доцнење.

КАКО ДА СЕ ЗАШТИТАМ ОД МОЛЧЕЊЕТО НА АДМИНИСТРАЦИЈАТА?

Доколку администрацијата не одлучи во рамки на рокот, тогаш граѓанинот има **право на жалба поради молчење на администрацијата**. Жалбата се поднесува до повисок јавен орган кој се нарекува *второстепен орган*.

Во случај на оправданост на жалбата поради молчење на администрацијата, второстепениот орган може да му наложи на јавниот орган да донесе одлука во одреден рок, или може сам да го реши барањето.

Меѓутоа, правото на жалба не е загарантирано во сите постапки, па во случај да не е предвидено право на жалба, а јавниот орган молчи, тогаш граѓанинот има право да поведе **управен спор пред Управниот суд**. Исто така, граѓанинот има на располагање и **други механизми за заштита** од одолжување на постапките од страна на администрацијата.

Пример:

по истекот на рокот, граѓанинот може да поднесе претставка до Државниот управен инспекторат кој е должен да изврши вонреден инспекциски надзор кај јавниот орган што ја води постапката. Доколку, притоа, утврди дека не постојат оправдани причини поради кои не е одлучено по барањето, управниот инспектор ќе го задолжи службеникот да го реши предметот во одреден рок. Друг значаен механизам за заштита во вакви случаи е Народниот правобранител до кого граѓанинот може, исто така, да поднесе претставка.

ДАЛИ МОЖАМ ДА СЕ ЖАЛАМ НА ОДЛУКАТА?

Ако граѓанинот не е задоволен од начинот на кој е решено барањето, има право да поднесе жалба, но *само доколку жалбата е загарантирана со закон*. Тоа значи дека правото на жалба треба да е пропишано со законот кој се однесува на конкретната материја.

Пример:

ако се работи за постапка за остварување право на старосна, семејна или инвалидска пензија, се применува Законот за пензиско и инвалидско осигурување, па дали граѓанинот има право на жалба зависи од тоа како ова прашање е регулирано со овој Закон (во овој Закон е предвидено право на жалба).

ДАЛИ И КОГА МОЖАМ ДА ОДАМ ДИРЕКТНО НА СУД?

Ако правото на жалба е загарантирано со закон, тогаш граѓанинот *мора да го искористи правото на жалба* пред да поведе управен спор пред Управниот суд, односно нема да може директно да поведе управен спор, доколку претходно не го искористил правото на жалба.

Доколку правото на жалба не е пропишано за конкретната постапка, тогаш граѓанинот директно поднесува тужба за поведување управен спор пред Управниот суд.

КАДЕ СЕ ПОДНЕСУВА ЖАЛБАТА?

Жалбата се поднесува *непосредно до второстепениот орган* кој е надлежен да одлучи дали жалбата е основана или не е основана.

Кој второстепен орган е надлежен да одлучува во конкретната постапка е, исто така, регулирано со законот кој се однесува на конкретната материја.

Во нашиот правен систем постои голема шареноликост во однос на органите кои се надлежни да одлучуваат по жалби.

Пример:

- Државна комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен,
- Државна комисија за одлучување во втор степен во областа на инспекцискиот надзор и прекршочната постапка,
- Државна комисија за жалби по јавни набавки, соодветен ресорен министер, некое од телата кои вршат надзор над работата на правните лица кои на граѓаните им даваат услуги од јавен интерес (пример: Агенцијата за електронски комуникации за работата на телекомуникациските оператори) и други.

КАКО ДО АДМИНИСТРАТИВНА ПРАВДА?

Во секој случај, и покрај ваквата шареноликост на второстепените органи, на граѓанинот нема да му биде потребна правна експертиза за да дознае каде да ја поднесе жалбата, со оглед на тоа што на тоа мора да биде поучен во самата одлука со која е одлучено по неговото барање. Ако е погрешно поучен, што може да биде случај, граѓанинот нема да трпи последици и најдобро е да постапи согласно она што е наведено во правната поука, освен ако не е сигурен дека треба да постапи поинаку.

ВО КОЈ РОК СЕ ПОДНЕСУВА ЖАЛБАТА?

Жалбата се поднесува во рок од 15 дена од денот кога до граѓанинот е доставена одлуката по барањето, освен ако со закон не е предвиден пократок или подолг рок. Така, на пример, рокот за жалба кај инспекциските постапки е 8 дена, а рок од 8 дена е предвиден и во постапките по јавни набавки.

ШТО АКО ГО ПРОПУШТАМ РОКОТ ЗА ЖАЛБА?

Во случај кога жалбата е поднесена по истекот на рокот, второстепениот орган ќе ја отфрли жалбата и воопшто нема да се впушти во нејзино разгледување.

КАКО СЕ СМЕТААТ РОКОВИТЕ?

Како прв ден од рокот се смета наредниот ден од денот кога граѓанинот ја примил одлуката, односно денот на приемот не се смета во рокот, а како последен ден се смета денот кога истекува рокот. Доколку последниот ден од рокот се падне во неработен ден или во државен празник, рокот истекува наредниот работен ден. Ако жалбата се поднесува преку пошта, потребно е тоа да биде со препорачана пратка, со цел запазување на рокот.

ВО КОЈ РОК ВТОРОСТЕПЕНИОТ ОРГАН ТРЕБА ДА ОДЛУЧИ ПО ЖАЛБАТА?

Второстепениот орган има рок од 60 дена да донесе одлука во врска со поднесената жалба.

За одредени постапки може да биде предвиден и пократок рок.

КОГА ПОЧНУВА ДА ТЕЧЕ РОКОТ?

Рокот почнува да тече од денот кога првостепениот орган ги доставил сите списи на предметот до второстепениот орган.

КАКО ДА СЕ ЗАШТИТАМ ОД МОЛЧЕЊЕТО НА ВТОРОСТЕПЕНИОТ ОРГАН?

И во овој случај, доколку второстепениот орган не донесе одлука во законскиот рок, граѓанинот може да поднесе претставка до Државниот управен инспекторат, или до Народниот правобранител.

Доколку се утврди дека второстепениот орган неоправдано го одолжува одлучувањето по жалбата, управниот инспектор ќе го задолжи службеникот да го реши предметот во одреден рок, а на тоа ќе му укаже и Народниот правобранител.

Тоа значи дека рокот не почнува да тече од моментот кога е поднесена жалбата, туку *од моментот кога биле комплетирани сите списи за предметот.*

КАКВИ ОДЛУКИ НОСИ ВТОРОСТЕПЕНИОТ ОРГАН?

Второстепениот орган може *да ја огбие* жалбата како неоснована или *да ја уважи* жалбата. Доколку ја уважи жалбата, второстепениот орган *може сам да ја реши работата*, но најчесто се случува решавањето на работата *повторно да го врати назад кај првостепениот орган.*

КОЈ И ВО КОЈ РОК ЈА ДОСТАВУВА ВТОРОСТЕПЕНАТА ОДЛУКА ДО ГРАЃАНИНОТ?

Второстепениот орган го испраќа своето решение до првостепениот орган кој е должен решението да го достави до граѓанинот во рок од 8 дена од денот на приемот.

ПОВТОРНО ПОСТАПУВАЊЕ И ОДЛУЧУВАЊЕ НА ПРВОСТЕПЕНИОТ ОРГАН

Доколку второстепениот орган го врати предметот на повторно постапување, тогаш првостепениот орган е должен *да донесе ново решение* согласно забелешките на второстепениот орган, и тоа *во рок од 30 дена.*

КАКО ДО АДМИНИСТРАТИВНА ПРАВДА?

ШТО АКО ПОДНЕСАМ ЖАЛБА ПРОТИВ АКТ КОЈ ЕДНАШ БИЛ ПОНИШТЕН?

Против новодонесеното решение граѓанинот има *повторно право на жалба*.

Но, при повторна жалба, второстепениот орган веќе не може по ниеден основ предметот повторно да го врати на првостепениот орган, туку е *должен сам да го реши предметот*.

Ова правило се однесува на постапките кои се започнати по 1 август 2016 година и неговата доследна примена треба да придонесе кон скратувањето на времетраењето на постапките.

КАДЕ МОЖАМ ДА ТУЖАМ?

Тужба за поведување управен спор се поднесува *пред Управниот суд на Република Македонија*.

КОГА МОЖАМ ДА ТУЖАМ?

Тужба може да се поднесе во следните случаи:

- против второстепеното решение
- поради молчење на второстепениот орган (ако не го реши предметот во рок од 60 дена или пократок рок предвиден со закон)
- против првостепеното решение (ако не е предвидено право на жалба)
- поради молчење на првостепениот орган (ако не е предвидено право на жалба, а првостепениот орган не го реши предметот во рок од 30 дена или друг рок определен со закон).

ВО КОЈ РОК СЕ ПОДНЕСУВА ТУЖБАТА?

Тужбата се поднесува *во рок од 30 дена* од денот на доставување на решението до граѓанинот.

ШТО ТРЕБА ДА НАПРАВАМ ПРЕД ДА ПОДНЕСАМ ТУЖБА ПОРАДИ МОЛЧЕЊЕ НА АДМИНИСТРАЦИЈАТА?

Во случај на молчење на првостепениот или на второстепениот орган, важно е да се знае дека, пред да поднесе тужба до Управниот суд, *граѓанинот мора повторно да се обрати до првостепениот, односно второстепениот орган, со барање предметот да биде решен*.

Ако органот не донесе решение ниту во рок од 7 дена од повторното барање, дури тогаш може да се поднесе тужба поради молчење (како да е одбиено барањето или жалбата).

Доколку граѓанинот не ја почитува оваа процедура, Судот ќе донесе решение со кое ќе ја отфрли тужбата како предвремена.

КАКВИ ОДЛУКИ НОСИ СУДОТ?

Постапувајќи по тужбата Управниот суд може *да ја одбие тужбата* како неоснована или *да ја уважи*.

Доколку Судот ја уважи тужбата, може **да го поништи управниот акт** и, во тој случај, предметот се враќа во состојбата во која се наоѓал пред да биде донесен поништениот акт.

Пример:

ако Судот го поништи само актот на второстепениот орган (што во постапките каде е предвидена жалба е најчест случај) тогаш предметот се враќа во фаза на жалба, односно предметот се враќа повторно пред второстепениот орган кој е должен повторно да одлучува по жалбата, притоа имајќи ги предвид ставовите на Управниот суд изнесени во пресудата. Новото решение второстепениот орган треба да го донесе најдоцна во рок од 30 дена од денот на приемот на правосилната одлука на Судот.

Освен што може да го поништи оспорениот акт, Судот може **да ја реши и самата управна работа**, со што постапката би завршила без да се враќа на одлучување пред второстепениот или пред првостепениот орган.

ДАЛИ АДМИНИСТРАЦИЈАТА Е ДОЛЖНА ДА ГИ ПОЧИТУВА ОДЛУКИТЕ НА СУДОТ?

Да. Меѓутоа, она што е значајно граѓаните да го знаат за управните спорови и за начинот на кој одлучува Управниот суд е дека уважена тужба не значи по автоматизам и дека Судот утврдил дека на граѓанинот му припаѓа одредено право.

КАКО ДО АДМИНИСТРАТИВНА ПРАВДА?

Пример:

Судот може да ја уважи тужбата и да го поништи оспорениот управен акт затоа што нашол дека тужениот орган во своето решение не ги образложил причините за одбивање на барањето на граѓанинот, но тоа не значи дека Судот утврдил дека на граѓанинот треба да му се признае правото чие остварување го барал.

Поради тоа, во практиката, често се случува тужените органи повторно да носат решенија со кои се одбиваат барањата на граѓаните (во кои се коригирани недостатоците на кои укажал Судот) па тоа се толкува како непочитување на пресудите на Судот, што не мора секогаш да е случај.

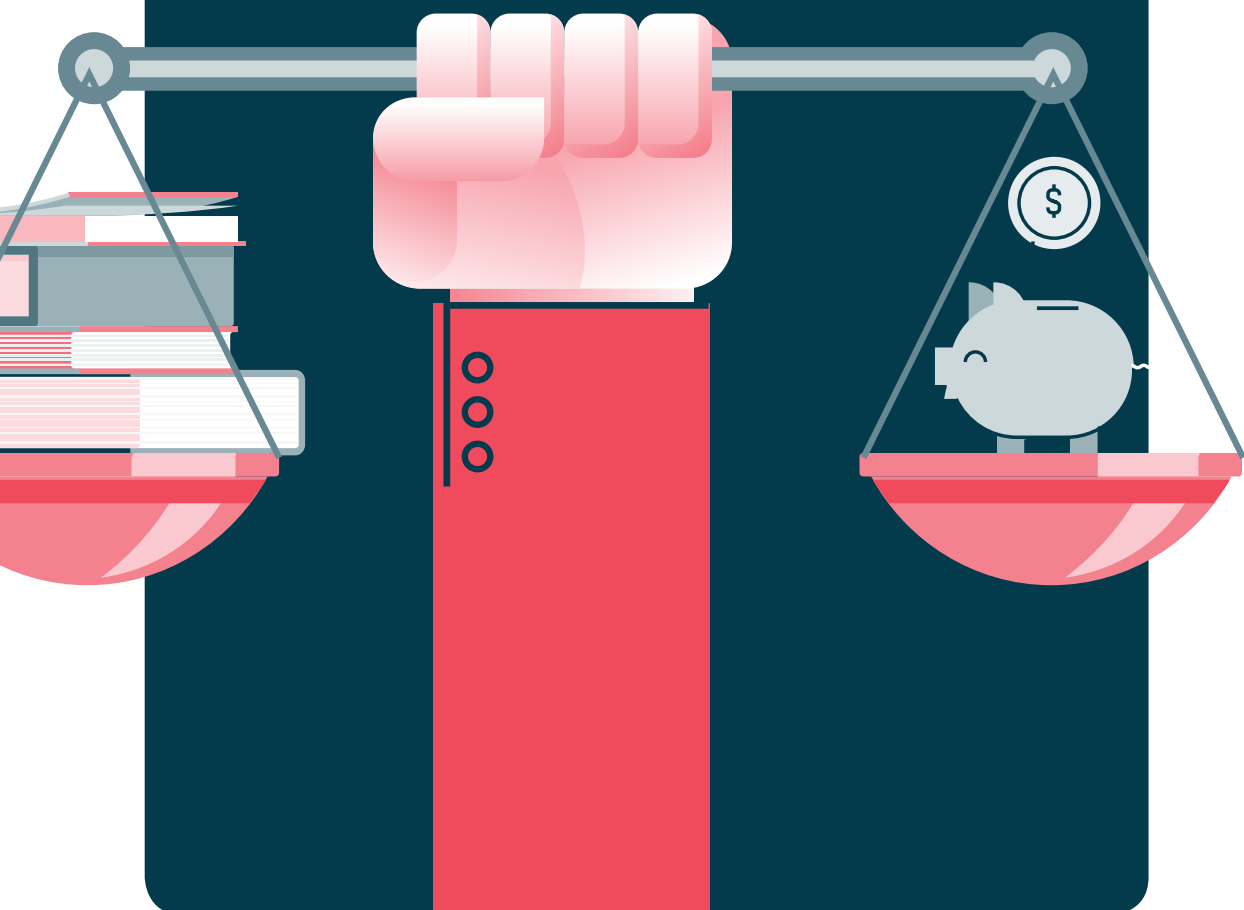
ДАЛИ Е ПРЕДВИДЕНО ПРАВОТО НА ЖАЛБА ПРОТИВ ОДЛУКИТЕ НА УПРАВНИОТ СУД?

Против одлуките на Управниот суд може да се поднесе жалба до Вишиот управен суд на Република Македонија, во рок од 15 дена од денот на доставувањето на пресудата до граѓанинот.

ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ НА ТЕКОТ НА УПРАВНИТЕ ПОСТАПКИ

2. ТРОШОЦИ ВО УПРАВНАТА ПОСТАПКА

КАКО ДО АДМИНИСТРАТИВНА ПРАВДА?

КОЛКУ ЧИНАТ УПРАВНИТЕ ПОСТАПКИ?

Учеството на граѓаните во управните постапки и спорови е поевтино од учеството во редовните судски постапки.

Со исклучок на посложените постапки, во овие постапки ретко е потребна правна помош од адвокат. Поради тоа трошоците најчесто се сведуваат на трошоци за административни и судски такси и на трошоци за обезбедување докази во постапката (пример: разни јавни исправи, елаборати и сл.).

Списите и дејствата во постапката што административните органи ја водат по службена должност не подлежат на плаќање такси (пример: решение со кое се утврдува обврска за плаќање данок).

ДАЛИ ПОСТОИ МОЖНОСТ ЗА ОСЛОБОДУВАЊЕ ОД ТРОШОЦИТЕ ВО ПОСТАПКАТА?

Исто како и во судските постапки, така и во управните постапки *постои можност за ослободување* на граѓаните од трошоците во постапката, доколку наведените трошоци би го довеле во прашање нивното нужно издржување или нужното издржување на нивните семејства.

Ослободувањето се врши на барање на граѓанинот, за што одлучува самиот административен орган или судот пред кој се води постапката, а врз основа на уверението за имотната состојба на граѓанинот кое се прибавува по службена должност и за кое не се плаќа административна такса.

Во управната постапка, покрај индивидуалните ослободувања, во одредени области постои и генерално ослободување од административни такси за сите граѓани.

Пример:

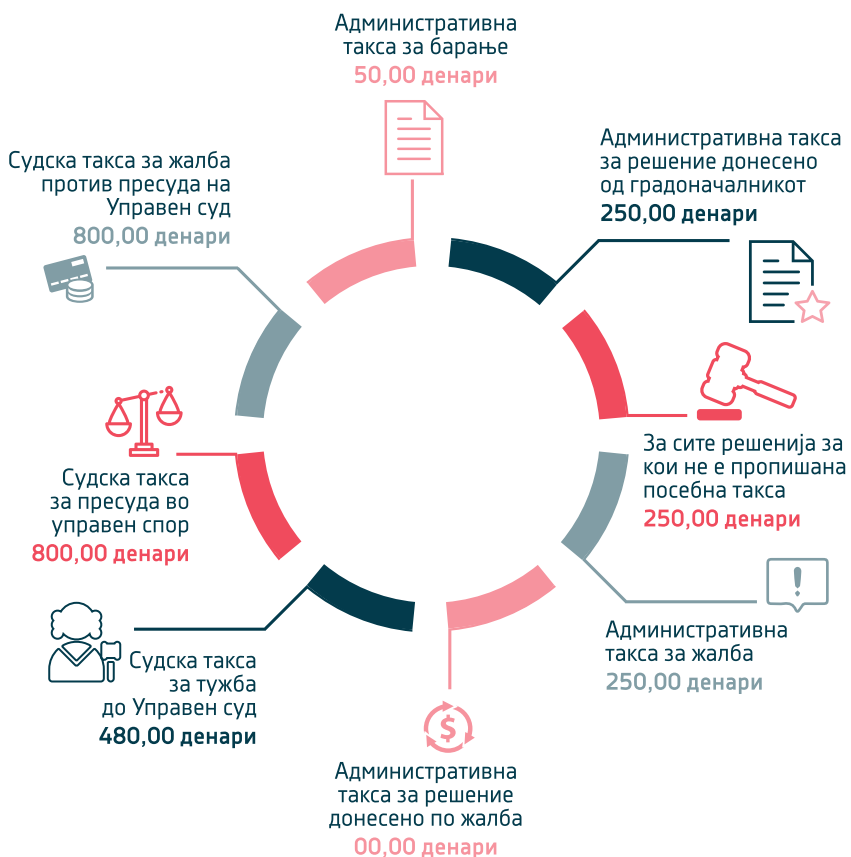
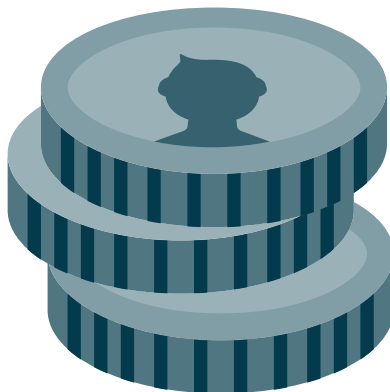
ослободувањето за сите списи и дејства за остварување на правата од пензиското осигурување или списите и дејствата во постапката за остварување социјална помош.

Во управен спор, ослободени од плаќање судски такси се граѓаните во управни спорови од областа на социјалното осигурување, социјалната помош, старателството и посвојувањето и од областа на денационализацијата.

КОЛКУ ЧИНАТ АДМИНИСТРАТИВНИТЕ И СУДСКИТЕ ТАКСИ?

Административните такси и таксите кои се плаќаат во управните спорови се регулирани со Законот за административни такси (со предвидени 157 различни тарифни броеви) и со Законот за судски такси.

Во продолжение се дадени неколку примери на административни такси, како и на судски такси во управен спор:

3. ДРУГИ МЕХАНИЗМИ ЗА ЗАШТИТА НА ПРАВАТА

КАКО ДО АДМИНИСТРАТИВНА ПРАВДА?

Покрај правото на жалба и правото на тужба, на граѓаните им стојат на располагање и други механизми за заштита на нивните права во управната постапка. Такви механизми се, на пример, можноста за поднесување претставки до Државниот управен инспекторат, како и можноста за поднесување претставки до Народниот правобранител.

За претставките не се плаќа такса.

ДРЖАВЕН УПРАВЕН ИНСПЕКТОРАТ

Секој граѓанин има право да доставува *претставки* до Државниот управен инспекторат во врска со работата на администрацијата, односно со начинот на кој се постапува по конкретен предмет.

Доколку смета дека е надлежен да постапува по претставката, Државниот управен инспекторат задолжително врши *вонреден инспекциски надзор кај јавниот орган* за чија работа се однесува претставката, што може многу да помогне во заштитата на правата на граѓаните.

ЗА ШТО СЕ НАДЛЕЖНИ УПРАВНИТЕ ИНСПЕКТОРИ?

Управните инспектори *немаат надлежност да се мешаат во законитоста* на донесеното решение, затоа што тоа е работа на второстепениот орган, или на Управниот суд. Тоа значи дека управниот инспектор не може да наложи на администрацијата да донесе позитивно решение или да наложи донесеното решение да се поништи.

Меѓутоа, управниот инспекторат може:

- да ѝ наложи на администрацијата да ги почитува законските рокови за решавање на предметите
- да ѝ наложи да го достави донесеното решение до граѓанинот
- да забрани од граѓанинот да се бара некоја потврда која органите не се должни да ја издаваат, или е непотребна во постапката итн.

Пример:

во постапка за остварување на право на поврат на парични средства дадени за лекување, управниот инспектор нема никаква надлежност да испитува дали на граѓанинот му следува правото или дали доделениот износ е коректен. Меѓутоа, управниот инспектор може многу да помогне за забрзување на постапката, па на Фондот за здравствено осигурување да му наложи да донесе решение, во случај ако е пробиен законскиот рок за одлучување од 30 дена. Доколку инспекторот утврди дека нема оправдана причина за пробивањето на рокот, туку, едноставно, предметот бил „чуван во фиока“, тогаш тој поднесува и иницијатива за утврдување на дисциплинската одговорност на службеното лице што ја водело постапката.

КАКО ДА ПОДНЕСАМ ПРЕТСТАВКА ДО ДРЖАВНИОТ УПРАВЕН ИНСПЕКТОРАТ?

Претставката може да се поднесе писмено, или усно, лично, или на бесплатниот телефонски број на Државниот управен инспекторат: **0800 111 99**.

НАРОДЕН ПРАВОБРАНИТЕЛ

Во случај на повреда на правата на граѓаните од страна на администрацијата, граѓаните може да побараат заштита и од Народниот правобранител на Република Македонија.

Постапката пред Народниот правобранител се покренува со претставка која може да се поднесе писмено (по пошта, по факс, електронска пошта, лично во писарницата на Народниот правобранител) или усно.

ЗА ШТО Е НАДЛЕЖЕН НАРОДНИОТ ПРАВОБРАНИТЕЛ?

Исто како и Државниот управен инспекторат, Народниот правобранител нема мандат да менува, поништува или суспендира решенија на администрацијата.

Меѓутоа, за разлика од управните инспектори, Народниот правобранител може да ја испитува законитоста на решенијата, па доколку констатира повреда на правата на граѓаните, може на администрацијата да и даде препораки, сугестии, или да и укаже дека на граѓанинот треба да му се признае некое право.

КАКО ДО АДМИНИСТРАТИВНА ПРАВДА?

ПОЗИТИВНИ ПРИМЕРИ ОД ПРАКТИКАТА НА НАРОДНИОТ ПРАВОБРАНИТЕЛ

ПРИМЕР 1:

До подрачната канцеларија на Народниот правобранител во Тетово претставка поднело лице од Гостивар и побарало интервенција во Фондот за пензиско и инвалидско осигурување – филијала Гостивар, за постапување согласно содржината на одлуката на Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен, со која била уважена неговата жалба.

Народниот правобранител констатирал повреда на правото кое се состоело од неоправдано одолжување на постапката и се обратил до Фондот за пензиско и инвалидско осигурување – филијала Гостивар, со барање веднаш да се започне со разрешување на предметот.

Согласно интервенцијата на Народниот правобранител, подносителот на претставката го остварил своето право (извор: Годишен извештај за работата на Народниот правобранител за 2015 година).

ПРИМЕР 2:

Граѓанин од Скопје поднел претставка до Народниот правобранител во која навел дека, по завршено болничко лекување во ЈЗУ Универзитетска Клиника за кардиологија во Скопје, не му било издадено отпусно писмо поради неплатени трошоци за извршените здравствени услуги.

Народниот правобранител со писмен допис се обратил до здравствената установа, по што констатирал повреда на правата на подносителот на претставката. Имено, Клиниката ги потврдила наводите од претставката.

За надминување на таквата состојба, Народниот правобранител доставил писмено укажување до Клиниката, со кое побарал на подносителот на претставката во најкраток временски период да му се издаде отпусно писмо за тој да може континуирано и навремено да продолжи со лекување. Исто така, на Клиниката било укажано дека ваквото постапување е незаконско и дека за наплата на средствата за извршени здравствени услуги постојат други законски мерки кои Клиниката може да ги примени. Укажувањето на Народниот правобранител било прифатено од страна на Клиниката за кардиологија и на подносителот на претставката му било издадено отпусно писмо (извор: Годишен извештај за работата на Народниот правобранител за 2014 година).

ПРИМЕР 3:

Граѓанин од Скопје поднел претставка до Народниот правобранител поради тоа што Фондот за здравствено осигурување – Подрачна служба Скопје, скоро 4 години не постапувал по пресудата на Управниот суд, со што му било попречено правото за рефундирање на средствата за извршена здравствена услуга.

Народниот правобранител утврдил дека Управниот суд, на 23. 02. 2011 година, донел пресуда по која требало да постапи Фондот за здравствено осигурување, но поради тоа што Фондот подолг период не постапувал по пресудата, подносителот поднел писмено барање до Фондот и до Министерството за здравство, но не добил никаков одговор.

Народниот правобранител доставил укажување до Фондот за здравствено осигурување, во најкраток рок да постапи по пресудата на Управниот суд и да донесе решение за случајот на подносителот на претставката.

По интервенцијата на Народниот правобранител, Фондот донел решение со кое на подносителот му биле одобрени и рефундирани средствата за извршената здравствена услуга, согласно насоките во пресудата на Управниот суд, со што подносителот ги остварил своите права (извор: Годишен извештај за работата на Народниот правобранител за 2015 година).

ПРИМЕР 4:

До Народниот правобранител претставка поднел граѓанин од Скопје, во која побарал интервенција во ЈП Македонската радио телевизија – Скопје (МРТ), затоа што, иако е глуво лице со оштетување на слухот од над 60 децибел, неговото семејно домаќинство било задолжено со радиодифузна такса.

Народниот правобранител констатирал дека подносителот на претставката ги исполнувал условите од Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги за да биде ослободен од ваквата обврска.

Во таа насока, даденото укажување на Народниот правобранител за ослободување од радиодифузна такса било прифатено од страна на МРТ, а граѓанинот бил избришан од Регистарот на обврзници за радиодифузна такса (извор: Годишен извештај за работата на Народниот правобранител за 2015 година).

